

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

**Методичні вказівки
до виконання курсової роботи
з дисципліни
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
для здобувачів освітнього ступеня магістр
спеціальності 073 – Менеджмент
освітньої програми
Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
денної та заочної форм навчання**

Вінниця
ВНТУ
2019

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № від 2019 р.)

Рецензенти:

І.В. Причепа, кандидат економічних наук, доцент

О.В. Безсмертна, кандидат економічних наук, доцент

Ю.В. Булига, кандидат технічних наук, доцент

Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» для здобувачів освітнього ступеня магістр спеціальності 073 – Менеджмент освітньої програми Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності денної та заочної форм навчання / Уклад. О.А. Сметанюк. – Вінниця: ВНТУ, 2019. – 36 с.

Дані методичні вказівки розроблені для здобувачів спеціальності 073 Менеджмент освітньої програми Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. Основне завдання – допомогти студентам закріпити і узагальнити знання, одержані за час навчання з дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та набуті практичні навички застосування теоретичних знань до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Порядок виконання курсової роботи	7
3. Зміст, структура та обсяги курсової роботи	10
4. Вимоги до оформлення курсової роботи	15
5. Порядок організації захисту та критерії оцінювання курсових робіт	20
6. Рекомендована література	22
Додатки	
Додаток А. Орієнтовна тематика курсових робіт	25
Додаток Б. Основні етапи виконання курсової роботи	28
Додаток В. Приклад структуризації курсової роботи	29
Додаток Г. Зразок оформлення титульного аркуша	30
Додаток Д. Бланк завдання на курсову роботу	31
Додаток Е. Зразки оформлення джерел у переліку посилань	32

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Становлення ринкової економіки спричинило зміну парадигми управління підприємствами, обумовило перехід від принципів бюрократичного, адміністративно-командного керівництва до раціональних засад організації управлінського процесу. Такий підхід до управління полягає в тому, що будь-яке підприємство розглядається як відкрита соціально-економічна система, що діє в межах ситуаційного підходу. Саме тому форми, методи, системи, стилі керівництва мають істотно змінюватися залежно від об'єктивних умов первісних перемінних організації (зовнішнього середовища, цілей, стратегії, технології тощо). Розгляд менеджменту як складної системи багатофункціонального управління дає змогу усвідомити внутрішні й зовнішні важелі регулювання всієї операційної діяльності в цілому і таким чином досягти її збалансованості за умов мінливого ринкового оточення.

Поглиблення загальносвітового процесу інтернаціоналізації і глобалізації змушують підприємства розробляти нові концепції менеджменту зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), нові підходи до планування, організації, координації, мотивації та контролю, які в комплексі забезпечували б ефективну роботу підприємства в складних і нестабільних умовах міжнародного ринкового середовища.

Сучасний етап розвитку світової та вітчизняної економіки характеризується виникненням фінансово-економічної кризи, яка, в першу чергу, впливає на ті вітчизняні підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. В умовах значного зростання курсу долара, важкого фінансового стану іноземних постачальників та покупців такі підприємства зустрічаються з рядом нових проблем, що часто призводять до виникнення збитків або ж до недоотримання запланованих прибутків від зовнішньоекономічної діяльності. Така ситуація актуалізує розробку дієвих заходів з оптимізації організаційних аспектів управління ЗЕД на вітчизняних підприємствах в умовах світової фінансово-економічної кризи.

Отже, сучасний менеджмент – це гнучка організаційна система управління й водночас складний соціально-економічний, інформаційно-технологічний процес, що використовується для зміни станів і особливостей об'єкта управління. Основними завданнями кожного підприємства, що здійснює ЗЕД є формування такої системи менеджменту ЗЕД, яка забезпечила б йому високу ефективність функціонування, високий рівень конкурентоздатності та стійке становище на міжнародних ринках. Водночас, передумовою якості управлінського процесу є його націленість на певні довгострокові орієнтири, які визначені на рівні стратегічного бачення ситуації керівниками організації та сформульовані в межах політики організаційного розвитку, її виробничій, кадровій, фінансовій, соціальній та інвестиційній складовій тощо. Проте,

практичний управлінський досвід, набутий в Україні за час проведення економічних реформ, виявляє гострий дефіцит передусім на нижніх і середніх управлінських щаблях яскравих особистостей, спроможних застосовувати творчі методи роботи та прогресивні дослідницькі підходи як до управління в цілому, так і до окремих функціональних сфер і напрямів менеджменту. З огляду на це одним з найважливіших завдань навчального процесу постає виховання та розвиток у майбутніх менеджерів творчих здібностей та креативних підходів до виконуваної роботи, прагнення до пошуку нових форм, засобів і методів організації управління, упровадження справді наукового підходу до керування підприємством (установою).

Зважаючи на це, виконання курсової роботи, присвяченої актуальним проблемам управління діяльністю організацій, стає важливим етапом процесу підготовки магістрів спеціальності «Менеджмент» освітньої програми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Відповідно до робочого навчального плану курсова робота виконується у першому семестрі навчального процесу підготовки магістрів.

Метою виконання курсової роботи є поглиблення набутих теоретичних знань з дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та дисциплін фахового спрямування («Зовнішньоекономічна діяльність», «Основи менеджменту», «Операційний менеджмент», «Стратегічний менеджмент», «Інноваційний менеджмент», «Інвестиційний менеджмент», «Фінансовий менеджмент», «Антикризове управління»,); формування компетенцій і навичок визначення й викладення авторських позицій щодо існуючих у діяльності організації економічних і управлінських проблем і можливих шляхів їх розв'язання; реалізація набутого студентом у процесі навчання науково-дослідницького потенціалу.

У процесі досягнення зазначеної мети вирішуються такі **завдання:**

- закріплення та поглиблення знань з дисциплін фахового спрямування;
- вивчення, поглиблення та узагальнення теоретико-методологічних засад обраного напрямку дослідження;
- критичний аналіз існуючих підходів до розгляду проблем обраного напрямку дослідження;
- систематизація методичного інструментарію, оволодіння конкретними методами та специфічними методиками аналізу та діагностики проблем, що виникають у різноманітних сферах управлінської діяльності;
- розроблення та обґрунтування власного погляду на проблемне поле;
- визначення та опрацювання шляхів розв'язання проблеми.

Мета й завдання дослідження в межах конкретної курсової роботи визначаються її темою, структурою, специфікою об'єкта, предмета та інформаційною базою дослідження.

Виконання студентами курсової роботи сприяє поєднанню в цілісну систему знань про організацію як об'єкт управління, що, в свою чергу, дозволяє їм – майбутнім менеджерам сформувати чіткі уявлення про природу й різноманітність функцій менеджменту сучасного підприємства та навчитись реалізувати їх на практиці

Такий характер курсової роботи зумовлений тим, що:

– орієнтовна, рекомендована до виконання тематика охоплює широке коло різноманітних управлінських проблем, із сутністю яких, наслідками та шляхами розв'язання студент ознайомлюється в процесі вивчення ряду різноманітних дисциплін фахового спрямування;

– структурна композиція роботи передбачає органічне поєднання суто теоретичних, конкретно-прикладних та проектних (пропозиційних) елементів;

– виконання курсової роботи вимагає від студента інтегрування знань з дисциплін циклів гуманітарної, загальноекономічної та професійної підготовки, що опановувалися ним у процесі усього строку навчання.

2 ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи складається з таких основних етапів:

- Вибір теми курсової роботи.
- Складання плану курсової роботи та графіка її виконання.
- Добір та вивчення літератури.
- Проведення досліджень і формування їхніх результатів.
- Оформлення рукопису роботи.

Вибір теми курсової роботи. Тему курсової роботи студент обирає самостійно, керуючись наведеною в додатку А тематикою, яка має орієнтовний характер і періодично коригується та уточнюється з урахуванням змін, що спричиняються невідомим розвитком сучасної теорії та практики управління.

У процесі вибору теми студенту слід виходити з таких критеріїв:

- відповідність спрямованості обраного напрямку своїм науковим і практичним інтересам, напрацюванням, здобутим у процесі виконання попередніх науково-дослідних робіт;
- можливість отримання релевантної інформації, на базі якої буде виконуватись дослідження;
- узгодженість спрямованості дослідження з можливою темою майбутньої дипломної роботи спеціаліста.

Вибравши тему, студент звертається з письмовою заявою на ім'я наукового керівника з проханням її затвердити.

Складання плану курсової роботи та графіка її виконання. План курсової роботи складається студентом самостійно на основі ознайомлення з літературними джерелами щодо обраної теми. Планом передбачається: вступ; декілька ключових, взаємопов'язаних, розміщених у логічній послідовності розділів, в яких має бути розкрита сутність обраної теми; висновки. Складений студентом план обговорюється з науковим керівником, який його корегує (якщо в цьому є необхідність) та затверджує.

Задля забезпечення чіткості організації написання курсової роботи науковим керівником складається і затверджується календарний графік виконання робіт. У додатку Б наведено орієнтовний регламент виконання курсової роботи, який за необхідності може корегуватись з ініціативи студента. Для цього студентом обґрунтовуються причини необхідності зміни відведених строків виконання певних етапів роботи. Науковий керівник, за умови погодження щодо перегляду регламенту виконання курсової роботи, затверджує змінений варіант календарного графіку.

Добір та вивчення літератури. На стадії добору літератури студент складає бібліографію, у чому йому своїми рекомендаціями допомагає науковий керівник; корисні поради під час пошуку літератури можна також отримати від працівників бібліотеки. Значно прискорює цей процес використання алфавітних і систематизованих каталогів літератури,

реферативних журналів, бібліографічних довідників, комп'ютерних пошукових систем та інших джерел і засобів пошуку інформації.

Поглиблене вивчення визначених джерел доцільно починати з розгляду найновіших публікацій, оскільки в них висвітлюються останні досягнення в галузі теорії та практики управління діяльністю підприємства. Решту літератури вивчають у порядку, зворотному до хронологічного. Можна порекомендувати студентам здійснювати свою роботу щодо добору та вивчення літератури таким чином:

- для того щоб скласти для себе перше уявлення про проблему, слід опрацювати відповідні підручники та посібники, що вийшли друком за останні роки;

- для того щоб визначити шляхи вирішення цієї проблеми, що вважаються актуальними на сьогодні, слід ознайомитися з публікаціями в журналах відповідного спрямування.

Далі доцільними будуть пошук та ознайомлення з ґрунтовними науковими виданнями монографічного характеру.

Оскільки, як уже зазначалося, одним із критеріїв вибору теми курсової роботи є узгодженість орієнтації поточного напрямку дослідження з можливою спрямованістю теми майбутньої магістерської роботи, доречним буде опрацювання літератури, що стосується проблем управління підприємством конкретної галузевої (підгалузевої) належності (галузей промисловості, зв'язку, будівництва, торгівлі, зокрема, зовнішньої, матеріально-технічного постачання і збуту, зокрема, інформаційно-обчислювального обслуговування, загальної комерційної діяльності, аудиторської діяльності, виробничих видів побутового обслуговування населення, фінансів і кредиту, тощо).

Дедалі більшого поширення останнім часом набуває практика залучення інформації з комп'ютерних мереж. Такий спосіб добору інформації є цілком припустимим, але слід пам'ятати, що вся ця інформація має підлягати критичному осмисленню, бажано — з перевіркою достовірності наведених даних за друкованими джерелами інформації. Адресу електронної сторінки, з якої запозичені відомості, обов'язково слід внести до переліку використаних першоджерел, що вміщується наприкінці тексту курсової роботи.

Безпосереднє ознайомлення з конкретним літературним джерелом розпочинають з перегляду змісту. Розділи, глави та параграфи, що викликали особливу зацікавленість, слід ретельно опрацювати. Ця робота має бути спрямована на пошук ідей та пропозицій щодо вирішення проблемних питань обраної теми. Особливу увагу при цьому потрібно зосередити на виявленні дискусійних питань, аналізі протилежних або суперечливих позицій.

Проведення досліджень і формування їхніх результатів. Фактично процес дослідження вже триває — його розпочато вибором напрямку дослідження, формулюванням теми курсової роботи й попереднім

опрацюванням літератури. Тепер настає черга збирання та осмислення різноманітних інформаційних даних, піддавши які відповідному опрацюванню, аналізу, узагальненню (а можливо, і трансформаціям), студент підтверджує або спростовує робочу гіпотезу, формулює висновки щодо сутності проблеми, розробляє пропозиції відносно можливих шляхів, методів, засобів, інструментарію її розв'язання, здійснює техніко-економічні розрахунки та формує інші аргументи на користь правильності власного погляду.

Оформлення рукопису роботи. Зібраний на попередньому етапі матеріал класифікується, систематизується та опрацьовується відповідно до послідовності пунктів плану курсової роботи; у разі необхідності здійснюється пошук додаткової інформації. До курсової роботи слід включати лише ретельно підібрані та цілеспрямовано опрацьовані матеріали. На цьому ж етапі проводяться розрахунки, обґрунтовуються пропозиції, формулюються висновки, підбираються ілюстрації (схеми, графіки, таблиці) та здійснюється редагування. У процесі редагування поліпшується стиль викладу матеріалу, переробляються окремі частини тексту, удосконалюється формулювання фраз, перевіряються орфографія та пунктуація, усуваються архаїзми та мовні штампи. У тексті курсової роботи слід уникати частого повторення однакових слів, замінюючи їх синонімами. Етап завершується оформленням курсової роботи згідно з вимогами, переліченими в четвертому розділі цих методичних вказівок.

Приступаючи до виконання курсової роботи, як макромоделі наукової праці, необхідно перш за все засвоїти мову науки, яка є дуже специфічною. Від ступеня оволодіння категоріальним науковим апаратом залежить, наскільки точно, грамотно і розумно студент висловить свою думку, пояснить той чи інший факт, обґрунтує висновки та пропозиції.

З ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОБСЯГИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оскільки курсова робота є кваліфікаційною працею, її оцінюють не тільки за змістом теоретичного і практичного матеріалу, актуальністю теми, а й за рівнем загально методичної підготовки, що перш за все знаходить своє відображення в структурі роботи.

Враховуючи загальні вимоги до курсової роботи (зокрема, чіткість побудови, відповідність темі, логічну послідовність викладення матеріалу, переконливість аргументації, точність і стислість формулювань, які б виключали можливість суб'єктивних і неоднозначних трактувань, конкретність викладання результатів роботи, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій) традиційно склалася певна композиційна структура курсової роботи, основними елементами якої в порядку їх розташування є наступні:

- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- перелік посилань;
- додатки (за необхідністю).

Зразок структуризації курсової роботи на тему «Управління конкурентоспроможністю підприємства» наведено в додатку В.

У вступі до курсової роботи (1 – 2 сторінки) стисло характеризується сучасний стан розроблення проблеми та питань, що вимагають вирішення, обґрунтовується актуальність теми, чітко визначаються мета та завдання, об'єкт і предмет, методи та інформаційна база дослідження, вказується рівень опрацювання проблеми у вітчизняній і зарубіжній науці та практиці, виділяються дискусійні питання.

В основній частині (загальним обсягом 30 – 35 сторінок) глибоко та всебічно розкривається сутність обраної теми, її найважливіші питання та проблеми. Тут необхідно показати, як досліджувана проблема з позицій сучасності висвітлена в літературі, викласти сутність існуючих підходів до її вирішення, здійснити її критичний аналіз, провести порівняння та сформулювати власний погляд. Виклад теоретичних положень має супроводжуватися (по можливості) аналізом статистичної інформації, прикладами з практики управлінської діяльності. У цій частині курсової роботи студент повинен продемонструвати свої знання з питань, що досліджувалися, уміння узагальнювати матеріали, послідовно їх викладати, робити висновки, обґрунтовувати свої пропозиції та рекомендації.

Основну частину курсової роботи рекомендується поділити на три розділи обсягом 10 – 15 сторінок кожний. Рекомендації щодо змістового наповнення кожного з розділів основної частини наводяться нижче. Студентам слід узяти до уваги, що залежно від специфіки обраного

напряму та конкретної теми допускаються й інші структуризація, змістове наповнення та обсяги кожного з розділів.

Перший розділ основної частини необхідно присвятити викладенню теоретико-методичних аспектів управління досліджуваної проблеми та рекомендується поділити на 3 підрозділи.

У підрозділі 1.1. слід представити понятійно-категоріальний апарат дослідження. В обов'язковому порядку тут необхідно виділити сутнісні риси та ознаки того предмета, явища, характеристики, процесу, що виступає як об'єкт управління.

Приклад № 1

Якщо тема курсової роботи сформульована як «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства», то в першому розділі необхідно:

- надати визначення поняття «міжнародна конкурентоспроможність»;
- розглянути, які об'єкти можуть характеризуватися такою властивістю, як конкурентоспроможність в цілому, та міжнародна конкурентоспроможність, зокрема;
- визначити, які чинники здійснюють вплив на рівень міжнародної конкурентоспроможності підприємства ;
- з'ясувати, виходячи з яких принципів формується міжнародна конкурентоспроможність підприємства.

Якщо темою курсової роботи є «Вдосконалення системи управління інноваціями в ЗЕД підприємства», то в першому розділі необхідно:

- надати визначення поняття «інновації»;
- розглянути класифікацію інновацій за різними ознаками;
- визначити сутність та особливості інновацій в зовнішньоекономічній діяльності підприємства;;
- охарактеризувати значення інновацій для забезпечення довготривалої ефективності функціонування підприємства в ринкових умовах.

Підрозділ 1.2. має бути присвячений дослідженню суто управлінських аспектів проблеми, тобто тут повинно бути з'ясовано, що являють собою суб'єкт, система, процес, функції та методи керівного впливу на об'єкт управління, охарактеризований у першому підрозділі. Крім того, в обов'язковому порядку необхідно визначити місце даної управлінської підсистеми в загальній системі управління підприємством та її взаємозв'язки з іншими управлінськими підсистемами.

Приклад № 2

У курсовій роботі на тему «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства» в другому розділі необхідно:

- навести визначення поняття «управління міжнародною конкурентоспроможністю»;
- розглянути етапи процесу та методи управління цією властивістю підприємства;
- охарактеризувати склад елементів та структуру системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства;

– визначити місце управління міжнародною конкурентоспроможністю в загальній системі управління діяльністю підприємства.

Якщо темою курсової роботи є «Вдосконалення системи управління інноваціями в ЗЕД підприємства», то в другому розділі необхідно:

- навести визначення поняття «управління інноваціями»;
- розглянути етапи процесу, функції та методи інноваціями в зовнішньоекономічній діяльності;
- охарактеризувати склад елементів та структуру системи управління технологічним розвитком підприємства;
- визначити місце управління технологічним розвитком у загальній системі управління зовнішньоекономічної діяльністю підприємства.

Підрозділ 1.3. рекомендовано присвятити розкриттю сутності методів діагностики та методик аналізу стану досліджуваної проблеми на підприємствах, зокрема методика організаційного аналізу та методи діагностики проблем, що можуть виникати в досліджуваній сфері. В цьому підрозділі методику аналізу та оцінювання має бути викладено коректно, з наведенням форм аналітичних таблиць і викладом усіх алгоритмів і формул, необхідних для здійснення розрахунків.

Приклад № 3

Так, якщо темою курсової роботи є «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства», то третій підрозділ має містити:

- характеристику методів оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства (матричний метод, метод ефективної конкуренції тощо);
- виклад методики розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності та методики побудови радіальної діаграми конкурентоспроможності підприємства.

Для курсової роботи на тему «Вдосконалення системи управління інноваціями в ЗЕД підприємства» третій підрозділ має містити:

- виклад методики оцінки організаційно-технічного рівня виробництва підприємства ;
- характеристику методів визначення ступеня прогресивності застосовуваних підприємством технологій.

Другий розділ. Якщо в першому розділі викладаються результати систематизації закономірностей взаємодії досліджуваних керівної та керованої систем у межах підприємства в цілому, то другий розділ має бути присвячений вивченню специфічних особливостей управління на досліджуваному підприємстві. Такі особливості можуть виникати через різницю в розмірах, масштабах діяльності, галузевій належності сучасних підприємств, їхніх організаційно-правових формах тощо.

На відміну від попереднього, суто теоретичного розділу курсової роботи, цьому розділові має бути притаманний прикладний характер. Другий розділ рекомендовано розділити на 3 підрозділи.

У підрозділі 2.1. необхідно навести коротку характеристику досліджуваного підприємства. Незалежно від теми дослідження даний

підрозділ повинен вміщувати: назву підприємства, форму власності, власників, історію створення, місце реєстрації, величину статутного фонду, види та кількість акцій, розподіл акцій серед засновників та іншу релевантну інформація; мету та предмет діяльності підприємства; характеристику продукції, що випускається, ринки збуту, конкурентів.

У підрозділі 2.2. необхідно провести критичний аналіз формотворчих складових організаційної структури управління досліджуваного підприємства, зокрема дати чітку характеристику

- наявної схеми департаменталізації,
- основних елементів та типів делегування повноважень,
- характеру поширених посадових зв'язків та чинники, що його визначають,
- складові механізму координації,
- типу організаційної структури управління, виділити притаманні їй недоліки та переваги.

Можна порекомендувати студентам розпочати аналіз організаційної системи управління із оцінювання організаційної діяльності на виробничому рівні (виробничої структури підприємства):

- склад цехів, дільниць,
- зовнішні та внутрішні виробничі зв'язки,
- тип виробництва,
- види спеціалізації підрозділів,
- характеристика основних, допоміжних та обслуговуючих виробничих процесів,
- організація робочих місць,
- форм та методів управління.

Підрозділ 2.3. необхідно присвятити прикладній реалізації на досліджуваному підприємстві методів діагностики та методик аналізу стану досліджуваної проблеми, розглянутих в попередньому розділі. Водночас, при аналізі отриманих результатів (кількісних оцінок стану досліджуваної проблеми на підприємстві) головну увагу необхідно присвятити оцінці впливу суб'єкта керування на оцінювані показники, а також виявленню резервів підвищення ефективності процесу управління станом досліджуваної проблеми.

Третій розділ основної частини. В останньому розділі основної частини курсової роботи необхідно охарактеризувати шляхи розв'язання проблем, сформулювати узагальнені рекомендації щодо усунення слабких місць у системі управління діяльністю досліджуваного підприємства, визначити напрями вдосконалення діяльності та покращання отримуваних кінцевих результатів. Крім цього, рекомендується охарактеризувати підходи до оцінки ефективності та результативності впровадження запропонованих заходів.

Приклад № 4

Якщо темою курсової роботи є "Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства", то в цьому розділі необхідно:

– перелічити засоби підтримки конкурентних переваг ринкового та ресурсного характеру;

– назвати ключові чинники успіху підприємства та виділити з них ті, реалізація яких приведе, на думку студента, до підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Якщо темою курсової роботи є, наприклад, «Вдосконалення системи управління інноваціями в ЗЕД підприємства», то тут необхідно:

– окреслити напрямки вдосконалення управління технологічним розвитком підприємства;

– викласти методичку, за якою є сенс оцінювати характер і результати технологічних змін на підприємстві.

У **висновках** (2 – 3 сторінки) потрібно стисло викласти основні результати проведених досліджень і визначити, якою мірою вирішені завдання та досягнуто мету курсової роботи, що були сформульовані у вступі.

Перелік посилань повинен включати перелік усіх першоджерел (щонайменше 25), які використовувалися під час курсового дослідження та на які в обов'язковому порядку є посилання в тексті курсової роботи.

У **додатки**, обсяг яких не обмежується, рекомендується включати відносно самостійні частини тексту, складні розрахунки, громіздкі таблиці, виокремлення яких поліпшує цілісність сприйняття основної частини роботи.

4 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Текст курсової роботи має бути належним чином оформлено — як стилістично, так і граматично й технічно. Рукопис комплектується в такій послідовності:

1. титульний лист;
2. завдання;
3. зміст;
4. перелік скорочень (за необхідністю);
5. вступ;
6. основна частина;
7. висновки;
8. перелік посилань;
9. додатки (за необхідністю).

Загальні вимоги до оформлення рукопису

Титульний лист є першою сторінкою курсової роботи і заповнюється за встановленою формою (додаток Г).

Бланк завдання заповнюється одночасно із затвердженням теми курсової роботи і вміщує умови індивідуального завдання студента (додатки Д)

Текст розміщують таким чином: відстань від краю сторінки до рядка з лівого боку, зверху і знизу – 20 мм, з правого боку – 10 мм.

Абзаци в тексті починаються відступом, що дорівнює п'яти літерам. Текст курсової роботи друкується через 1,5 інтервали з розрахунку не менше 30 рядків на сторінку за умови рівномірного розподілу тексту на сторінці, шрифтом 14, Times New Roman. Формули, умовні знаки, рисунки, що вносяться в курсову роботу, виконують чорною тушшю або пастою від руки.

Слово "ЗМІСТ" записують у вигляді заголовка симетрично до тексту. Навпроти останнього речення назви розділу або підрозділу в правій частині змісту проставляється номер сторінки, з якої починається розділ (підрозділ). Нумерація починається з першого аркуша змісту під номером 3, не включаючи в загальну нумерацію титульний лист та бланк завдання. Номер сторінки проставляється арабськими цифрами у верхній правій частині.

При оформленні тексту курсової роботи заголовки структурних частин «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту, заголовки підрозділів — маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Переноси слів у заголовках не дозволяються. Крапки наприкінці заголовків не ставляться. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, то їх розділяють крапкою.

Відстань між текстом та заголовком – 3 інтервали, відстань між заголовком розділу та підрозділу – 2 інтервали. Кожний розділ курсової роботи починається з нової сторінки.

Розділи нумеруються арабськими цифрами в межах всієї курсової роботи. Вступу, висновкам, переліку використаної літератури, додаткам порядковий номер не присвоюється. Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу, пункти – в межах кожного підрозділу, а підпункти – в межах кожного пункту.

Текст курсової роботи повинен бути чітким та не допускати різних тлумачень. Терміни повинні відповідати діючим стандартам, а при їх відсутності слід використовувати терміни в загальноприйнятій науковій літературі.

В курсовій роботі не допускається:

- застосовувати для одного і того ж поняття різні наукові терміни, які близькі за змістом (синоніми), а також іноземні слова і терміни при наявності рівнозначних слів та термінів в українській мові;
- використовувати скорочення слів, окрім встановлених правилами української орфографії та відповідними держстандартами;
- скорочувати позначення різних величин, якщо вони вживаються без цифр, за винятком одиниць фізичних величин в таблицях;
- вживати математичні знаки без цифр, наприклад, $>$, $<$, $=$ (більше, менше, дорівнює), а також знаки № (номер) та % (відсоток);
- використовувати в тексті математичний знак мінус "-" перед від'ємними значеннями величини. Замість математичного знаку "-" потрібно писати слово "мінус".

Всі формули, що входять до курсової роботи, нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули, розділених крапкою. Номер формули розташовують з правої сторони на рівні формули в круглих дужках. Посилання в тексті на номер формули дають в дужках, наприклад, "за формулою (2.1)".

Пояснення символів та числових коефіцієнтів приводяться під формулою. Пояснення кожного символу подається з нового рядка в тій послідовності, в якій символи наведено в формулі. Перший рядок пояснення починається зі слова "де" без двокрапки після нього.

Наприклад,

$$E = E_1 + E_2 + E_3 - e * C_p \quad (2.1)$$

де E – сумарний економічний ефект від впровадження за рік;

E_1 – економія від умовного зменшення персоналу;

E_2 – економія від скорочення ручної роботи апарату управління;

E_3 – економія за рахунок підвищення якості рішень;

e – нормативний коефіцієнт ефективності капітальних витрат;

C_p – капітальні витрати.

Формули, які записані одна за одною та не розділені текстом, розділяються комою.

Ілюстративні матеріали розміщуються на листах формату А4 і вставляються в текст або наводяться у додатку. Ілюстративні матеріали: креслення, схеми, графіки, діаграми, таблиці тощо повинні характеризувати головні ідеї, висновки, результати, пропозиції курсової роботи. Якщо ілюстрації розміщуються по тексту роботи, то їх слід розташовувати найближче до відповідних частин тексту. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою, наприклад: «Схема 2.3».

Рисунок, якщо це необхідно, може мати назву, а також пояснювальні дані (підрисуночний текст). Слово «Рисунок» та його назву подають після пояснювальних даних та розміщують таким чином: Рисунок 1.1 – Графік попиту. Діаграми виконуються за допомогою Excel. Використовують прямокутну та полярну системи координат.

Цифровий матеріал, вміщений у текст, як правило, оформляється у вигляді таблиць. У таблицях цифровий або текстовий матеріал групується в рядки та стовпчики, відокремлені горизонтальними (рядки) та вертикальними (стовпчики) лініями. Назву та слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву таблиці розміщують над нею і вирівнюють по ширині з абзацним відступом. Назву не підкреслюють. Загальну форму таблиці наведено на рис. 1.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Якщо в тексті роботи є лише одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

У разі перенесення частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» та її номер вказують лише один раз — ліворуч над першою частиною таблиці; над іншими частинами пишуть «Продовження таблиці ___» із зазначенням номера таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 1.2».

Заголовки стовпчиків пишуть з великої літери, підзаголовки — з малої, якщо вони становлять одне речення з заголовком. Якщо підзаголовки мають самостійне значення, то їх починають з великої літери.

Таблиці вміщуються в текст роботи одразу після посилання на них. Розміщувати таблиці слід так, щоб їх можна було читати, не повертаючи рукопису; якщо це неможливо — так, щоб рукопис треба було повернути за стрілкою годинника. На всі таблиці роботи в тексті мають бути посилання, при цьому слово «таблиця» пишуть скорочено (наприклад, «... у табл. 1.2»), у повторних посиланнях вживають скорочено слово «дивись» (наприклад: «див. табл. 1.3»). Кожна таблиця супроводжується стислим аналізом і висновками. Повторювати кількісні відношення, наведені в таблиці, у тексті не треба.

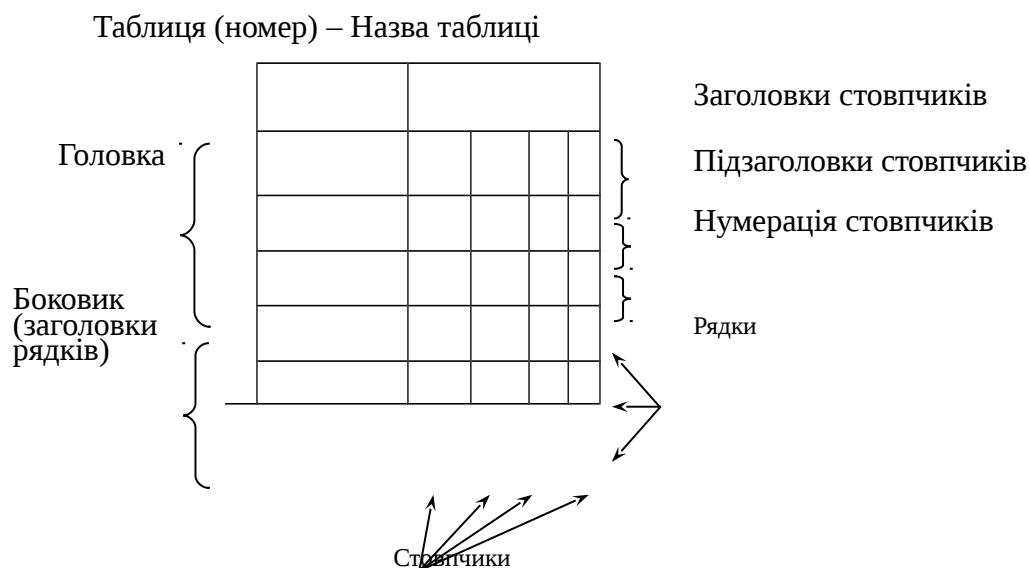

Рисунок 1.1 – Загальна форма таблиці

Колонку "№ п/п" у таблицю не включають. У разі необхідності нумерації рядків їхні порядкові номери ставлять перед назвою заголовків рядків. Стовпчики таблиці нумерують лише тоді, коли на них є посилання в тексті роботи або коли таблиця продовжується на наступній сторінці.

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і т. ін.

Список використаної літератури повинен мати суцільну нумерацію. Використані джерела можна розміщувати в один з таких способів: за абеткою (за першою літерою прізвища автора або першого слова заголовка) або у порядку розташування посилань у тексті. Набір елементів бібліографічного опису джерел різних видів (підручник, навчальний посібник, монографія, стаття, перекладне видання, статистичний щорічник і т. ін.), спосіб написання кожного елемента, використання розділових знаків тощо наведено в додатку Ж.

Додатки. Ілюстративний матеріал, таблиці можуть бути оформлені у вигляді додатків. Додаток повинен мати заголовок, який записують симетрично відносно тексту, окремим рядком. Додатки розміщують після списку літератури в порядку здійснення на них посилань у тексті. Кожен додаток починають з нової сторінки. Їм присвоюють заголовки, надруковані вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ___» і велика буква, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятками літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: «Додаток А», «Додаток Б» і т. д. Єдиний додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи та підрозділи, пронумеровані в межах кожного додатка: перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: «А.2» (другий розділ додатка А).

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: «Рис. Д.1.2» (другий рисунок першого розділу додатка Д).

Оформлена у відповідності до сформульованих вимог та повністю укомплектована курсова робота повинна бути переплетена (зброшурована).

На першій (титульній) сторінці студент повинен поставити свій підпис та дату остаточного завершення роботи.

Оформлена у відповідності до сформульованих вимог та повністю укомплектована курсова робота повинна бути переплетена (зброшурована).

На першій (титульній) сторінці студент повинен поставити свій підпис та дату здачі роботи.

5 ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХИСТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Виконана курсова робота у встановлений термін подається на кафедру та після реєстрації передається науковому керівнику для перевірки і підготовки висновку. У висновку відмічаються позитивні сторони та недоліки курсової роботи, оцінюється наявність елементів творчого пошуку та новизни і обсяг охопленої інформації, дотримання вимог оформлення роботи, робиться висновок щодо допуску до захисту роботи. Якщо курсова робота отримує оцінку «не допущено», вона повертається студентові для доопрацювання. До переробленої курсової роботи, зданої на повторну перевірку, обов'язково додається первісний висновок.

Захист курсової роботи здійснюється прилюдно. Процедура захисту передбачає стислий (до 5 хвилин) виклад студентом основних результатів проведеного дослідження та пропозиції. Після доповіді студент відповідає на усі запитання членів комісії. В процесі захисту можуть використовуватись таблиці, схеми, графіки.

Склад комісії по захисту курсових робіт (не менш ніж із двох викладачів) призначається завідувачем кафедри.

При аналізі та оцінюванні як самої курсової роботи, так і рівня презентації її результатів увага звертається в першу чергу на:

- відповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану
- уміння студента визначати найсуттєвіші проблемні питання, що потребують концептуального вирішення;
- коректність використання понятійного апарату
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- обсяг масиву опрацьованої інформації;
- різноманітність опрацьованих інформаційних джерел;
- широту й адекватність використаних першоджерел;
- наявність нестандартних елементів аналізу та діагностики;
- різноманітність використаних способів зіставлення інформації;
- здатність студента до комбінування та рекомбінування вихідної інформації;
- глибину опрацювання вихідного матеріалу;
- глибину опрацювання проблеми;
- адекватність запропонованих заходів виявленим проблемам;
- чіткість визначеної позиції автора;
- аргументованість, переконливість обґрунтування запропонованих рішень;

- уміння студента стисло, послідовно і чітко викласти сутність і результати дослідження;
- розвиненість мови викладення роботи, оригінальність стилю;
- наявність посилань на джерела, з яких запозичено будь-яку інформацію, та дотримання етики цитування;
- ступінь самостійності у проведенні дослідження;
- загальне оформлення дослідження;
- якість підготовки наочного матеріалу;
- логічність, конкретність і переконливість доповіді;
- повноту відповідей на запитання;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- вільне володіння економічною та управлінською термінологією;
- загальний рівень підготовки студента.

Оцінка вноситься в відомість та залікову книжку студента і перегляду (перезахисту) не підлягає.

Курсова робота не допускається до захисту і повертається на доопрацювання, якщо:

- роботу представлено на кафедрі (на перевірку) для рецензування з порушенням термінів, установлених кафедрою (викладачем, який викладає дану дисципліну);
- роботу написано на тему, що не включена до переліку тем курсових робіт з даної дисципліни або не погоджена з викладачем;
- структура і логіка побудови плану роботи не відповідає вимогам та темі курсової роботи;
- курсову роботу не зброшуровано (тобто аркуші не скріплені).

6 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дахно І.І. Зовнішньоекономічний менеджмент / І.І. Дахно, Г.В. Бабіч, В.М. Барановська. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2012.– 568 с.
2. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навч. посіб./ Г.М. Дроздова. –К.: ЦУЛ, 2016. –172 с.
3. Гуткевич С.О. Міжнародний менеджмент : підруч. / С.О. Гуткевич, Г.В. Дмитренко, І.Г. Оніщенко, Ю.М. Сафонов; за ред. д.е.н., проф. Гуткевич С.О. — К. : Кафедра, 2015. — 535 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів/ І.В. Багрова, Н.І Редіна, В.Є Власик, О.О.Гетьман; за ред. І.В. Багрової. –К.: ЦУЛ, 2015. –580 с.
5. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / За ред. О.А. Кириченка. — К.: Знання, 2008. — 518 с.
6. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / за ред.. А.А. Мазаракі. – К. : КНТЕУ, 2014. – 824 с.
7. Менеджмент зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності (для магістрів): Навчальний посібник) /К.В. Ковтуненко, О.М. Коваленко, О.В. Станіславик та ін.; за ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 496 с.
8. Міжнародний менеджмент: навчальний посібник Г.Я. Глуха, С.Б. Холод, В.Є. Момот, О.А. Євтушенко. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 72 с.
9. Кузьмін О.Є. Бюджетування зовнішньоекономічної діяльності організації : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.В. Муқан. – Л.: Растр-7, 2015-338с.
10. Планування, організування та мотивування зовнішньоекономічної діяльності. Навчальний посібник / О. Є. Кузьмін, А. О. Босак, Р. З. Дарміць. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. – 324 с.
11. Пітель Н.Я. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. / Пітель Н.Я., Альошкіна Л.П., Федорець Л.М. Навчальний посібник. Видавець «Сочінський». – 2012. – 266 с.
12. Хрупович С.Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник для студентів у сіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» , спеціальності: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / Світлана Хрупович. –Тернопіль, 2017.-137с.

Додаткова

1. Дахно І. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю. Навчальний посібник/ І. І. Дахно. –К.: ЦУЛ, 2014. –328 с.
2. Вітлинський В.В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності. Навчальний посібник / В.В. Вітлинський. –К.: ЦУЛ, 2016. – 256 с.
3. Воронкова О.Н. Внешнеэкономическая деятельность: организация и управление. Учебник для ВУЗов. /О.Н. Воронкова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 622 с.
4. Гринько І. С. Внешнеторговые сделки: Учебное пособие. / І.С. Гринько. -Сумы: Реал, 2015. –464 с
5. Загородній А.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: Термінологічний словник / А.Г.Загородній, Г.Л.Вознюк. – К.: Знання. 2007. – 168 с.
6. Козловський В.О., Лесько О.І. Зовнішньоекономічна діяльність: практикум для студ. спец. "Менеджмент організацій" / Вінницький національний технічний ун-т. - Вінниця : ВНТУ, 2008. Ч. 3 : Глобальні закономірності розвитку сучасного ринку. - Вінниця : ВНТУ, 2008 - 127с.
7. Мальська М. П., Мандюк Н. Л., Занько Ю. С. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
8. Міжнародні організації : Кредитно-модульний курс: навч. посіб. / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, Н.С. Логвінової. - 3-тє вид., перероб. та доп. - К. : ЦУЛ, 2011. - Книга. - 344 с. - ISBN 978-611-01-0085-4
9. Міжнародний менеджмент: Навч. посіб. / П.І. Юхименко, Л.П. Гацька, М.В. Півторак та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
10. Онищенко В. Менеджмент транснаціональних корпорацій / В. Онищенко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 1. - С. 42–56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2017_1_6
11. Пікус, Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Р. В. Пікус. - К. : Знання, 2010. - Книга. - 598 с. - ISBN 978-966-346-789-4
12. Страхування зовнішньоекономічних операцій. Навчальний посібник / А.С. Завербний, Н.Л. Іващук, Н.В. Завербна. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 160 с.
13. Управління експортним потенціалом України: монографія / [А. А. Мазаракі, В. В. Юхименко, О. П. Гребельник та ін.]. За заг. ред. А. А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 210 с.
14. Чернега О.Б. Міжнародний менеджмент. / Чернега О.Б. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. . – К.: ЦУЛ, 2011.– 592 с.
15. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент. / Юхименко П.І. – Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2011.– 488 с.

Інформаційні ресурси

1. База даних «Законодавство України». – Веб сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державного комітету із статистики [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства економіки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
7. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.worldbank.org.ru>
8. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

ДОДАТОК А

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Система державного управління ЗЕД підприємства в умовах глобалізації.
2. Удосконалення системи адаптації управління ЗЕД підприємства до змін глобальної ринкової кон'юнктури.
3. Інтернаціоналізація менеджменту ЗЕД підприємства
4. Напрями і перспективи розвитку ЗЕД підприємства в умовах глобалізації.
5. Управління ЗЕД підприємства в умовах розвитку диверсифікації.
6. Прогнозування розвитку зовнішньоекономічних операцій підприємства
7. Активізація ЗЕД підприємства на засадах бенчмаркінгу.
8. Формування експортного потенціалу України та прогнозування оптимальної структури експорту в режимі СОТ.
9. Вдосконалення управління експортним потенціалом підприємства
10. Формування системи стимулювання розвитку експортного потенціалу підприємства
11. Механізм управління ЗЕД підприємства в умовах глобалізації.
12. Удосконалення організації управління ЗЕД підприємства.
13. Розробка стратегії поведінки підприємства на зовнішньому ринку.
14. Вдосконалення механізму стратегічного управління ЗЕД підприємств.
15. Перспективи підвищення ефективності управління ЗЕД підприємства.
16. Удосконалення стратегічного менеджменту ЗЕД (на прикладі підприємства).
17. Розробка стратегії посилення позицій підприємства при виході на міжнародний ринок.
18. Підвищення конкурентоспроможності зовнішньоторговельних операцій підприємств України в умовах глобалізації.
19. Механізм управління формуванням міжнародної конкурентоспроможності підприємства.
20. Вдосконалення управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішньому ринку.
21. Оцінка конкуренції на світовому ринку та напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства.
22. Шляхи підвищення конкурентоспроможності для розширення експортних можливостей підприємства України.
23. Конкурентоспроможність підприємства на світовому ринку в контексті інтеграції України в міжнародні структури.
24. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства.

25. Удосконалення управління зовнішньоекономічними контрактами та практики ведення комерційних переговорів підприємства.
26. Управління зовнішньоекономічними контрактами та покращення практики ведення комерційних переговорів.
27. Удосконалення управління інвестиційними процесами та напрямки залучення іноземного капіталу.
28. Розробка інвестиційної стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок.
29. Стимулювання та захист іноземних інвестицій у СП
30. Залучення іноземних інвестицій та підвищення ефективності їх використання на підприємстві.
31. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства для зарубіжних партнерів.
32. Вдосконалення системи управління інноваціями в ЗЕД підприємства
33. Вдосконалення інноваційного менеджменту при здійсненні ЗЕД підприємства
34. Маркетингові засоби інтенсифікації ЗЕД підприємства України.
35. Удосконалення маркетингового менеджменту в ЗЕД підприємства
36. Розробка перспективної маркетингової стратегії розвитку ЗЕД підприємства
37. Стратегія маркетингу в сфері ЗЕД підприємства.
38. Логістична система як складова менеджменту ЗЕД підприємства.
39. Цінова політика підприємства на зовнішньому ринку.
40. Пошук і оцінка закордонних партнерів для активізації ЗЕД підприємства.
41. Удосконалення системи управління стратегічними змінами підприємства в умовах активізації ЗЕД.
42. Планування ринкової стратегії у ЗЕД підприємства.
43. Фінансовий менеджмент у ЗЕД а підприємства та його вдосконалення.
44. Управління ефективністю ЗЕД підприємства.
45. Формування іміджу підприємства на зовнішніх ринках.
46. Управління підприємства за критерієм якості.
47. Управління якістю продукції в системі менеджменту ЗЕД підприємства
48. Вдосконалення управління якістю продукції в системі менеджменту ЗЕД.
49. Розробка стратегії та тактики управління ризиками у ЗЕД підприємства.
50. Організування закордонної виробничо-господарської діяльності підприємства.
51. Управління експортними операціями підприємства.
52. Управління імпортними операціями підприємства.
53. Удосконалення управління персоналом у ЗЕД підприємства.
54. Етика у міжнародному менеджменті підприємства.

55. Механізм мотивації праці у сфері ЗЕД підприємства.
56. Удосконалення корпоративної культури на підприємстві – суб'єкти ЗЕД
57. Контролювання, регулювання, інформаційне забезпечення ЗЕД підприємства.
58. Механізм збирання, аналізу та регулювання інформації в сфері ЗЕД підприємства.
59. Інформаційне забезпечення управління ЗЕД підприємства та шляхи його вдосконалення.
60. Транспортне забезпечення зовнішньої торгівлі підприємства.
61. Страховий захист зовнішньоекономічних операцій підприємства.
62. Менеджмент міжнародних підприємницьких проектів підприємства.
63. Вдосконалення управління збутом на зовнішньому ринку підприємства
64. Управління методами стимулювання збуту продукції та послуг в умовах ЗЕД підприємства.
65. Удосконалення антикризового управління підприємства при здійсненні ЗЕД.

ДОДАТОК Б

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Таблиця Б.1 – Основні етапи виконання курсової роботи

Етап	Зміст виконуваних робіт	Терміни виконання робіт для студентів форми навчання	
		денної	заочної
Вибір і затвердження теми курсової роботи	Студент Ознайомлення з рекомендованою тематикою, визначення напрямку досліджень і вибір конкретної теми. Подання на кафедру письмової заяви з проханням затвердити обрану тему Науковий керівник має право видати тему курсової роботи за відповідною нумерацією згідно списку групи у разі відсутності заяви щодо затвердження теми у встановлені строки	впродовж перших двох тижнів семестру	впродовж лекційного періоду
Складання і затвердження плану роботи	Студент Ознайомлення з літературними джерелами, в яких викладено сучасні погляди на обрану для дослідження проблему. Складання першого варіанта плану роботи, подання його науковому керівникові. Обговорення теми, плану, послідовності етапів, структури та змісту роботи з науковим керівником Науковий керівник Уточнення, коригування (у разі необхідності) й затвердження теми та плану роботи, деталізація графіка виконання роботи	впродовж третього тижня семестру	впродовж лекційного періоду (але не пізніше останнього дня сесії)
Добір та вивчення літератури	Студент Добір інформації за допомогою роботи з різноманітними джерелами. Опрацювання та узагальнення зібраної інформації. Формулювання власних висновків по суті обраної для дослідження проблеми. Визначення та обґрунтування способів розв'язання проблеми. Обговорення на консультаціях з науковим керівником суперечливих моментів, що виникли під час здійснення аналізу та в процесі формулювання висновків. Коригування отриманих результатів після обговорення Науковий керівник Надання студентіві допомоги консультаційного характеру	впродовж періоду з четвертого по восьмий тиждень семестру	впродовж періоду, відведеного для самостійної роботи студентів між двома черговими сесіями
Написання та оформлення роботи	Студент Підготовка попереднього варіанта тексту, в якому в письмовій формі викладено результати, отримані в процесі проведення дослідження, оформлення тексту курсової роботи відповідно до загальноприйнятих вимог, подання остаточно відкоригованого варіанта тексту курсової роботи науковому керівникові Науковий керівник Ознайомлення з друкованим варіантом тексту курсової роботи, прийняття рішення щодо можливості оприлюднення отриманих результатів, підготовка відгуку на роботу	робота має бути подана на кафедру для перевірки науковим керівником не пізніше як за два тижні до початку сесії	
Захист роботи	Студент Ознайомлення з зауваженнями наукового керівника, що містяться у висновках по роботі. Підготовка до презентації та публічне представлення результатів у вигляді виступу на захисті курсової роботи	Не пізніше передостаннього тижня семестру	

ДОДАТОК В ПРИКЛАД СТРУКТУРИЗАЦІЇ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Тема: «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства»

ЗМІСТ

Вступ

1. Теоретико-методологічні аспекти управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства

1.1. Понятійно-категоріальний апарат управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства

1.2. Система та процес управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства

1.3. Методи аналізу та методи оцінки процесу управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства

2. Оцінка та аналіз системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства на ТОВ «Досліджуване підприємство»

2.1. Загальна характеристика ТОВ «Досліджуване підприємство»

2.2. Аналіз основних елементів організаційного процесу на досліджуваному підприємстві

2.3. Аналіз системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства та оцінка її ефективності

3. Пропозиції щодо покращення системи управління на ТОВ "Досліджуване підприємство"

3.1. Оптимізація організаційної системи управління підприємства

3.2. Економічне обґрунтування засобів підтримки та підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності досліджуваного підприємства

Висновки

Перелік посилань

Додатки

ДОДАТОК Г
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «МЕНЕДЖМЕНТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

(назва дисципліни)

на тему: № _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
спеціальності _____

(прізвище та ініціали)

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка за національною
шкалою _____

Оцінка: ECTS _____

Кількість балів _____

Члени комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

м. Вінниця - 20__ рік

Додаток Д
БЛАНК ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав.кафедри ММЕ, проф., д.е.н.

_____ О. В. Мороз

«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

на курсову роботу з дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

студента _____

Тема роботи: _____

Вихідні дані до роботи : _____

Погоджений план основної частини

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Завдання видано "____" _____ 20__ р.

Керівник _____ Сметанюк О.А

Завдання отримав _____

/назва групи/

/підпис/

/прізвище, ім'я, по-батькові/

ДОДАТОК Е
ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ДЖЕРЕЛ У
ПЕРЕЛІКУ ПОСИЛАНЬ

Таблиця Е.1 – Приклади оформлення джерел у Переліку посилань

Характеристика джерела	Приклад оформлення (згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»)
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. – Львів : Свічадо, 2006. – 307 с. – (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV–V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г.– К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. – К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. – 311 с. – (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. – Львів : Кальварія, 2005. – 196 с. – (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397 с. – (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. – К. : Прецедент, 2006. – 93 с. – (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущей организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – К. : НДІ "Укragenпромпродуктивність", 2006. – 106 с. – (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – К. : Вища освіта, 2006. – 478 с. – (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А.В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с. – (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).

Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. – К. : Грані-Т, 2007. – 119 с. – (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. – К. : Грамота, 2007. – 638 с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ – початку ХХ століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. – К. : Грані-Т, 2007. – 190 с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліуценко В. та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – 310 с.
Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941–1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. – К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. – (Джерела з історії науки в Україні). 2. Ч. 2 : Додатки – 2007. – 573, [1] с. 3. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И.В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005. – (Серия "Нормативная база предприятия"). 4. Т. 1. – 2005. – 277 с. 5. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. – Одесса : Астропринт, 2006. – (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 6. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н.П. Кучерявенко. – Х. Право, 2002.–Т. 4: Косвенные налоги. – 2007. –534 с. 7. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. – Житомир : Полісся, 2006. – (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. – 2006. – 721, [2] с. 8. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – К. : НТУУ "КПІ", 2006. – 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6–9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Троценко. – К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. – С. 559–956, ХІІІ, [2] с. – (Ресурс 2000). 2. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. – Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. – 215 с. 3. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. –К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.
Статті	<ol style="list-style-type: none"> 1. Карачина Н.П. Концепція розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств в контексті безпеки їхньої економічної поведінки / Н. П. Карачина // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №3. – С.115–130. 2. Мороз О.В. Фінансовий критерій формування моделей економічної поведінки підприємств / О.В. Мороз, Н.П. Карачина // Фінанси України. – 2012. - №6. – С. 104-113.
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шилев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шилев Б. А., Воеводин В. Н. – Х. ННЦ ХФТИ, 2006. – 19 с. – (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). 2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б.М. – Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. – 7, [1] с. – (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).
Депоновані наукові праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос.

	акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. – Х. : Халімон, 2006. – 175, [1] с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – К. : Європ. ун-т, 2007. – 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. – К. : Карпенко, 2007. – 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. – К. : К.І.С., 2006. – 138 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи). 3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. – Офіц. вид. – К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. – VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004.– [Чинний від 2006-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України 2006. – IV, 231 с. – (Національний стандарт України). 2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с.– (Національні стандарти України). Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005.– [Чинний від 2007-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – IV, 18 с. – (Національний стандарт України).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006. –(Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. – 2007. – 264 с. Т. 6. – 2007. – 277 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с. 3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. – [Суми : Унів. кн., 2003]. – 11 с. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фито дизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. – Донецк : Лебедь, 2005. – 228 с.
Бібліографічні показники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997–2005 роки / [уклад. Кириш Б. О., Потлань О. С.]. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 11 с. – (Серія: Бібліографічні довідники; вип. 2).
Дисертації	Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.

<p>Автореферати дисертацій</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад.– Тернопіль, 2007. – 20 с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.
<p>Частина книги, періодичного, продовжуваного видання</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15–18, 35–38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 14–17. 3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов – основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007. – № 1. – С. 39–61. 4. Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 5. – С. 12–14. 5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25–29.
<p>Електронні ресурси</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса: Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; Windows 95, 98, 2000, XP; MS Word 97-2000.– Назва з контейнера. 2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс]: за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України; ред. О. Г. Осауленко. – К.: CD-вид-во "Інфодиск", 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану. 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.